

POJAM ZAJEDNICE – IZMEĐU UKLJUČENOSTI I ISKLJUČENOSTI

*Dr Olivera Pavićević
Mr Dušan Davidović*

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja, Beograd

Era postmoderne u kojoj nestaju meta-narativi sa dominantnim društvenim značenjem dovodi do dileme da li još uvek postoji suštinska zajednica. Dok se ona na opštem nivou rastače, na partikularnim nivoima umnožava se broj jakih asertativnih zajednica sa različitim namenama i motivima. Oprez u vezi entuzijazma "politike trendova" kao što je "zajednica" zahteva uvažavanje različitih pristupa i teorija, kao i sagledavanje neposredne prakse i pored osećanja hitnosti da se formuliše pojam koji će biti nova politička formula. Kritički odnos prema upotrebi koncepta zajednice u socijalnoj politici najpre polazi od sumnje da li je zajednica ideološki konstrukt ili je koncept adekvatan i saobražen i aktuelnoj društvenoj stvarnosti, i na kraju koje su to potrebe društvenog života pojedinaca koje stoje u fokusu te politike. Moralizatorsko i vrednosno poimanje zajednice previđa realna svojstva koje zajednice i u njima uspostavljene socijalne mreže mogu imati i na taj način postaju ideološki konstrukti koji ne samo da su neupotrebljivi sa stanovišta adekvatne socijalne politike, već mogu prikrivati različite oblike durštvene nejednakosti, hijerarhije, autoritarnosti i produkovati socijalnu isključenost

Ključne reči: zajednica, komunitarizam, pozni kapitalizam, socijalne mreže, identitet

POVRATAK ZAJEDNICE U KONTEKSTU SVETSKIH PROCESA

U poslednjih nekoliko decenija svet prolazi kroz period restrukturiranja i reorganizacije svetske ekonomije, politike, upravljanja i kulture. Politička fragmentacija, pluralizam, novi identiteti, slabljenje značaja starih kolektiva i rast novih, posledica su aktuelnih društvenih procesa koji potiskuju stari društveni poredak (Wats, 1992:7). Pozni kapitalizam karakteriše globalizacija, fiskalna kriza države, napredovanje neo-liberalizma i pad civilnog društva. Pritisci tržišta izazvali su temeljne promene u sferi rada, identiteta, kao i efekat deregulacije i delegitimizacije koji je doveo do krize političkih legitimitetata, slabljenja njihovog tradicionalnog uticaja i "nemogućnost legitimizacije dominantnog poretku u društvenim i ekonomskim odnosima" (Sekulić, 2007:349).

Istovremena koncentracija i segmentacija tržišta dovela je do pojačane oligopolističke konkurenčije menjajući binarnu strukturu moći u pravcu mrežne, morfološke strukture (Castells, 2000). Hibridni identiteti - "mnogoštvo singularnosti" i disperzivna moć izmenili su odnos centra i margine uzdižući koncept mikro institucija kao centralnu temu globalne organizacije koja više nije uniformni i jednolinijski proces. Diskurs socijalne "razdrobljenosti" zamaglio je stvarne odnose moći i kontrole i činjenicu da tenzije između lokalnog i globalnog, modernog i postmodernog, čine deo globalne rekonstrukcije kapitala i višedimenzionalnog uticaja novih tehnologija (Kellner, 1998). Novinu čine brzina finansijskih transakcija, informatički sistemi i sredstva masovnih komunikacija koji su integrirani u svetsko tržište. Erupcija nove ere u procesu transformacije se pojavljuje kao kontinuitet modernog sa diskontinuitetom postmodernog, pri čemu proliferacija postmoderne insistira na diskontinuitetu ukidajući hegemoniju univerzalnih meta-narativa, čime se osporava klasično značenje društvenih i moralnih normi, prava, pa i same stvarnosti.

Postmodernizam donosi kraj ogromnog narativa o društvenom progresu, koji na kraju dovodi do "smrti socijalnog" (Rose, 1996). Koncept "društva rizika" (risk society) oslanja se na promene koje su se odigrale u osnovi društvenog razvijatka, što ne znači samo smenu prirode rizika, nego i alternativne kulturne senzibilitete, i iznad svega, strategiju borbe protiv rizika (Stenson i Sullivan, 2001:177). Uloga države i njenih aparata odlaze u drugi plan, a rešenje se traži u promeni ponašanja ljudi, u ličnoj odgovornosti (responsibility) i individualnim (self) strategijama, u kojoj individue postaju odgovorne za svoju sudbinu uz porast substancijalnog straha od gubitka.

Popuštanje snage i značaja "disciplinskih institucija" i potrošenost tradicionalno shvaćene institucionalnosti nadomestile su promenljive hijerarhije razuđene kroz mrežno organizovano društvo. Relacije aktera u odnosima

razmene čine mrežu u kojoj rigidne hijerarhije tradicionalne organizacije postaju neefikasne, jer mreža nema središte, nema izvesnosti i predvidljivih šematisacija (Bjelohradski, 1999).

Kastels društvo i kulturu "umreženog društva" definiše opozicijom između komunalizma i individualizma, tako što se identitet konstruiše, sa jedne strane, pod uticajem nasleđa iz prošlosti, istorije i geografije, a sa druge, projektom ljudskog subjektiviteta. Kultura komunalizma ima svoj koren u religiji, naciji, teritorijalnosti, polu, etnicitetu i okruženju. Kultura individualizma se, pak, širi u nekoliko različitih pravaca. Po Kastelsu to su: tržišni konzumerizam, novi obrazac socijabilnosti baziran na mrežnom individualizmu, nova želja za individualnom autonomijom bazirana na samo-definišućim projektima života (Castells, 2007).

KONCEPT ZAJEDNICE

Koncept "zajednice" je kroz istoriju mnogo puta menjao svoj smisao. I danas, njegovo značenje ostaje raznoliko i ima široku primenu. Zajednica je smeštena između dominacije i subordinacije, opštosti i intimnosti uzimajući formu *originalne*, *lokalne* ili *stručne* zajednice. (Tyler, 2006). "Pojam zajednice ne poseduje samo deskriptivno značenje, već u određenim kontekstima sadrži i jaku vrednosnu konotaciju. Kao osnovni predmet debate liberala i komunitarista zajednica se često javlja kao nejasan pojam i neodređen ideal"(Sladeček, 2008:9).

Zajednica je deo kolektivne memorije (Halbwachs, 1980) i u tom smislu je povezana zajedničkom kulturom, kolektivnim pamćenjem i identitetom. Njena priroda može biti apstraktna - afektivna zajednica ljudi koje povezuje zajedničko iskustvo (Halbwachs, 1980:31) ili imaginarna – u kojoj se ne podrazumeva direktna interakcija između članova, kao što je to nacija (Anderson, 1983). Zajednicu mogu činiti neposredni odnosi između bliskih ljudi koji kao pojedinci mogu učestvovati u različitim grupama i zauzimati različite uloge. Zajednice mogu biti "imaginarnе" i "aktuelne", sa indirektnim ili direktnim relacijama svojih članova, okupljene oko različitih vrednosti, interesovanja ili ciljeva (porodične, verske, političke, nacionalne, profesionalne i dr.).

Termin zajednica nastao je u engleskom jeziku četrnaestog i petnaestog veka i njegovo usvajanje se poklapa sa nastankom i prvom uoptrebom pojmoveva kao što su "javno", "nacija", "država" i "građansko", što govori o povezanosti zajednice sa onim što zovemo horizontalna koncepcija socijalne organizacije (Tyler, 2006:21). U najranijoj upotrebi "zajednica" referira na organizovano telo udruženih ljudi, malo ili veliko (community) ili upravljačko telo koje organizuje obične ljudе

(commonality). Ovo značenje je različito od "društva" koje je u to vreme značilo drugarstvo (companionship).

Kasnija, i u sociološkom smislu. najznačajnija razlika između zajednice (community) i društva (society) odnosiće se na distinkciju između zajednice kao neposredne i lokalne ljudske mreže, i društva koje će u kontekstu intezivnijeg i složenijeg društvenog, urbanog i industrijskog razvoja karakterisati apstraktno i opšte osećanje sistema zajedničkog života, sa manjim ili većim uticajem državne vlasti. Osnov za današnje razlikovanje pojomova zajednice i društva postavio Tenis (Tönnies, 1887) je u devetnaestom veku kao kontrast između Gemeinschaft i Gesellschaft. Racionalisti su tvrdili da se zajednica (community) kroz proces modernizacije transformiše u društvo (society). Modernizacija je podrazumevala zamenu neformalnih institucija formalnom organizacijom društva. Solidarnost predmodernog tipa odlikuje se usko shvaćenom moralnošću i povezanošću, tradicionalna društva su segmentirana, ona se sastoje od velikog broja autarhičnih društvenih jedinica, kao što su sela ili plemena. Moderna društva, nasuprot tome, sastoje se od velikog broja međusobno prožetih društvenih grupa koje dopuštaju raznovrsnije članstvo i identitete. Tradicionalna društva karakterišu slabe veze između segmenata koji ih čine, i zato teško razmenjuju informacije, inovacije i ljudske resurse (Fukujama, 1999). Autarhične tradicionalne zajednice, smatrane su kočnicom razvoja, društveni kapital u ovom obliku bio je prepreka, a ne generator razvoja. Modernost i ideja društvenog progresa zajednicu su smeštale u kontekst tradicionalnog i romantičnog, "dominantni smisao zajednice u modernom periodu je ideja o zajednici kao mreži značajnih odnosa između ljudi koji pripadaju lokalizovanoj grupi" (Tyler, 2006:22).

KRITIČKI OSVRT NA NEKA ZNAČENJA POJMA ZAJEDNICE

Ekspoloatisanje različitih konotacija pojma zajednice najčešće podrazumeva "romantičarski" shvaćenu "glorifikaciju odnosa u malim zajednicama, kao što su porodični odnosi ili odnosi u provinciji neinficiranoj gradanskim životom, sa njihovim socijalnim vrednostima" (Sladeček, 2008:9). Značenja koja su povezana sa tradicionalnim pojmom zajednice (stvarne ili potencijalne) odnose se na usko povezane okupljene ljude, zajednice su relativno homogene, dele zajedničke vrednosti i obično zauzimaju prepoznatljiv geografski prostor. Tradicionalni koncept zajednice podrazumeva svojstva poput samodovoljnosti, malobrojnosti članova, bratsko deljenje obaveza i beneficija između svih članova bez obzira na pojedinačnu važnost, kao i međusobno razumevanje između svih članova.

Postoji tendencija da se zajednica proglašava za prirodni oblik društvene organizacije i ljudskog udruživanja, koje se odvija spontano i prirodno ili čeka

reaktivaciju i obnavljanje svojih kapaciteta koji će biti potpomognuti određenim političkim programima. To svojstvo "prirodnosti" ne samo da ne odgovara nastanku zajednice, već se kroz istorijski i društveni razvoj ona pojavljuje i kao disfunkcionalna, a realnost zajednice je često determinisana političkom dimenzijom u kojoj su različite politike uspostavljale odnose moći i uticaja. Posebno uočljivi primeri ovog ideološkog naturalizma u tumačenju nastanka zajednice mogu se naći u kolonizatorskim politikama, koje su izgradnju zajednice u interesu kolonizatora porogašavali za prirodan proces. "Zajednica se ne pojavljuje kao empirijska stvarnost, već nastaje na temelju anglo-orientisane, ako ne i neokolonijalne politike" (Carson, 2004:22).

Komentar o prenaglašenim idiličnim svojstvima lokalne zajednice koja postaje fokus moderne politike odnosi se na nesrazmeru koja postoji između činjenica stvarnosti u kojoj su centralne funkcije lokalnog i nacionalnog života u savremenom društvu dovedene u pitanje procesom globalizacije, mobilnošću stanovništva, slabljenjem tradicionalnih veza izedu "slabo povezanih i angažovanih stranaca". U tom smislu Hobsbaum (Hobsbawm) sugerira da se "reč 'zajednica' nikada nije manje nasumično i praznije upotrebljavalala nego u decenijama kada su se zajednice u sociološkom smislu teže mogle pronaći u stvarnom životu (Hobsbawm, 1996:40).

Da bi se procenila mogućnost traženja rešenja za različite socijalne probleme u kolektivitetu kao što je zajednica treba imati u vidu još neka ograničenja. To je nemogućnost isključivanja šireg društvenog konteksta u kome zajednica nastaje i egzistira, kao i pitanje potencijala zajednice da proizvede efekte značajne na makro-društvenom nivou. Zajednica u najboljem slučaju može da posreduje, ali ne može da ignoriše politički i ekonomski uticaj makro-društvenih pojava, kao što su globalizovano tržište ili odnosi moći, uticaj klase, roda i nejednakosti koje čine šire obeležje kulture i društvene strukture.

KONCEPT ZAJEDNICE U DRUŠTVENOJ PRAKSI – IDENTITET I STRATEGIJA MOĆI

Odstupanja od tradicionalnog, romantičnog koncepta zajednice kreću se u dva pravca, a oba su povezana sa pitanjem kontrole i povratkom na najraniji pojam zajednice koji se odnosi na prost narod, obične ljude (Tyler, 2006:23). U prvom značenju zajednica postaje sinonim za narod, stanovnike određene regije, ili neke vidove zajedničkih akcija i odlikuje se "slabijim" značenjem koje karakteriše paternalizam (od vrha ka dnu). Pojam zajednice koji ima "snažnije" značenje odnosi se na politike određenih zajednica sračunate na osvajanje pozicija moći i suprotstavljanje paternalističkom autoritetu od gore preko

unutrašnjih mreža koje čine sami učesnici da bi osnažili svoje kapacitete (u ovom slučaju akcija kreće odozdo ka vrhu).

"Pošto je, kako se često naglašava, društvo sfera samointeresa, odnosno mreža odnosa u koju pojedinci pristupaju i udružuju se zbog realizovanja ličnih preferencija, zajednice u društvu postoje kao relativno nezavisne, neretko kompetitivne grupe, ali koje su upućene na saradnju i prihvaćeni *modus vivendi*. Ova koegzistencija je pri tome regulisana određenim pravilima čiji je cilj izbegavanje nasilnih rešenja, uz neizostavnu ulogu autoriteta države i njenih institucija pri medijaciji konflikata" (Sladeček, 2008:10).

Rasprostirući se između različitih varijeteta koji nastaju kao specifičnosti u načinu i svrsi povezivanja i prizivanju različitih značenja koje je zajednica imala tokom istorije pojам zajednice ostaje polemičko mesto u teoriji, pojам čije je značenje gotovo neuhvatljivo. Međutim, u tom mnoštvu značenja i odrednica izdvajaju se tri dominantna (latentna i manifestna) motiva udruživanja u zajednice, a to su identitet, raspodela moći i kontrole i socijalne mreže.

Identitet kao smisao pripadnosti specifičnoj zajednici odnosi se na određene grupe koje su povezane traganjem za identitetom i utvrđivanjem identiteta. Najsnažni diskurs identiteta prisutan je kod ljudi koji određeni lokalitet povezuju sa zasebnim identitetom. U tom slučaju, doživljaj i ostvarivanje identiteta često može biti nezavisno, pa čak, i suprotno pojmu zajednice koji promoviše vlast ili šire društveno okruženje. Druga rasprostranjena upotreba identitetskog značenja zajednice odnosi se na pripadnost grupi koja nije zavisna od lokaliteta, već od etničkog porekla - etničke zajednice. Deljenje zajedničkog identiteta kao centralna tema zajednice može biti usvojeno i od strane grupa koje nisu povezane lokalitetom ili poreklom, ali imaju zajedničku posvećenost u vidu profesije, verskog opredeljenja, hobija, specifičnih karakteristika, seksualnih opredeljenja. Kada se zajednica okuplja oko identiteta koji se doživljavaju kao izrazito podređeni može razviti snažno i borbeno osećanje zajedništva koje poseduje jaku društvenu energiju.

"Ontološka nesigurnost" izazvana promenama u identitetskoj sferi dovela je do atrakcije esencijalizma koja traži fiksnu, valorizovanu i nepromenljivu suštinu kao odgovor na uznemirenost koju je proizvelo osećanje da je ljudsko bitisanje obeskorenjeno, proizvoljno i promenljivo kao "živi pesak". Učvršćivanje vrednosti sopstvenog identiteta u tom smislu može biti uslovljeno osporavanjem vrednosti tuđeg, kao i isključivanjem drugih, tako što im se pripisuje svojstvo niže, nedovoljno čvrste vrednosti ili na njih projektuje inverzija sopstvenih uverenja (Young, 2001). Zajednica stoga, potencijalno sadrži protivurečnost u kojoj bezbedan osećaj pripadnosti i uključenosti zasnovan na realno krhkoi i efemernoj povezanosti može rezultirati isključenošću i diferencijacijom drugih identiteta. Izražavanje nesigurnosti kroz razliku sa drugima vodi ka njihovom kolektivnom isključivanju.

Odnos i strategija moći predstavlja značajan aspekt zajednice. Iz Fukoove perspektive, zajednica se može razumeti kao strateški savez, izazov vlasti i dominaciji, i u tom smislu može imati tehniku osvajanja moći U taktici dnevnih mikrorelacija, stalno se traže i postižu savezi koji imaju za cilj kontrolu ponašanja drugih, ali i izbegavanje kontrole od strane drugih koji nas okružuju Ove strategije mogu biti izrazito lokalnog nivoa (porodica, komšije), ali i šireg opsega (vlada, crkva), prolaznog i trajnog karaktera. Zajednice mogu da održavaju ili obaraju odnose dominacije stvarajući nove strateške blokove ili odnose dominacije (Tyler, 2006).

Povezanost svojstava ekonomskog, političkog i društvenog okruženja u kome se formira zajednica od presudnog su značaja za analizu njenih dometa i mesta koje zauzima u društvenoj organizaciji. U neselektivnom i često proizvoljnom tumačenju pojma zajednice gube se iz vida promene koje su trajno izmenile tradicionalne norme, teksturu i vrednosti razvijenog sveta (Hobsbawm, 1996) i, u skladu sa tim, nedovoljno se prepoznaju potencijalno zabrinjavajuće implikacije koje površna politička mobilizacija pojma može imati. Socijalna politika lokalne zajednice mora uvažiti da je zajednica deo šire transformacije - procesa koji menja racionalnost upravljanja u izmenjenom društvenom prostoru, a odgovornost politike mora računati na hibridne forme kolektiviteta koji zamenjuju čistu, idealizovanu formu zajednice.

U tom smislu, kao analitički instrument Džok Jong (Jock Young) razlikuje dva osnovna tipa zajednice *organsku* i zajednicu *kasnog moderniteta* (Young, 2001). *Organsku* zajednicu čvrsto fiksiranih identiteta kao sinonim vrednosti karakteriše osećaj trajnosti i solidnosti, a njena svojstva su: međugeneracijska povezanost (intergenerationality); ukorenjenost pojedinca u lokalitetu; intezivna "lice u lice" komunikacija; mnoštvo direktnih informacija o svakom članu zajednice; visok nivo neformalne socijalne kontrole; pružanje lokalizovanog osećanja identiteta.

Bazične karakteristike zajednice *kasnog moderniteta* su: različitost (ne samo u smislu etniciteta, nego i pola, klase i dr.); fragmentacija, prožimanje i hibridizacija (pluralizam koji nastaje na osnovu eniciteta, uzrasta, pola i klase dovodi sa jedne strane do fragmentacije, ali istovremeno nudi kreaciju alijansi koje nastaju kao prožimanje ovih različitosti u hibridima susretanja i reinterpretacije); intezitet (pluralistički pojam intenziteta u kome lokalni kontekst može proizvesti jak intenzitet u odnosima neorganizovanih i atomiziranih grupa); prolaznost (subkultura promenljive kompozicije, intenziteta i koherentnosti); medijativnost (posredovanje u kome globalno prodire u lokalno stvarajući seriju virtuelnih zajednica od kojih su neke teritorijalizovane, a neke izrazito deteritorijalizovane); kalkulativnost (odnosi su obazrivi i kalkulativni zbog niskog nivoa informisanosti o velikom delu zajednice); konfliktност (status i

materijalno bogatstvo se distribuiraju haotično bez jasnog obrazloženja i pravičnosti (relativne deprivacije u pogledu distribucije statusa su veoma izražene); reintervencija (istorija i oblik zajednice stalno menja granice i obrise).

Organska zajednica u kasnoj modernosti suočena je sa problemom opadanja. Neformalna kontrola i kohezivnost zajednice narušeni su porastom relativne deprivacije koja antidruštveno ponašanje svodi na lični i unutrašnji motiv pojedinca koji je pod velikim uticajem globalnog diskursa (pojam straha, rizika i opasnosti, medijske reprezentacije, nove definicije devijantnosti). Slaba veza između pojedinaca koji se međusobno odnose kao stranci zahteva pojačanu aktivnost pokreta koji podižu nivo uvažavanja različitosti u oblastima rodnih, etničkih, seksualnih i verskih subkultura, pre nego evokaciju organske zajednice koja ima tendenciju zatvaranja i isključivanja različitosti. Globalizacija ekonomije i kulture, pad industrijske proizvodnje, enormni rast uslužnih delatnosti i pojačane migracije čine lokalne kulture manje samostalnim sa velikim uplivom globalnog, one postaju "fantazmagorijski konstituisano sablasno prisustvo udaljenih uticaja" (Gidins, 1990).

Odnos između organske zajednice čije su bazične karakteristike dovedene u pitanje (dominacija direktne-lice u lice komunikacije, kohezivnost, jaka neformalna socijalna kontrola, međugeneracijska povezanost, utvrđeni identiteti, unapred predodređeni personalni narativi) i postmoderne zajednice koja se oslobađa ovih ograničenja izražava odnos između opasnog esencijalizma kao generatora isključenosti i potencijalnog poništavanja i dekonstrukcije fiksnih kategorija kao što su pol, uzrast, etnička pripadnost i sl. Ovaj odnos mora biti izbalansiran jer poništavanje slobode predstavlja krajnji ishod oba ova smera, ukoliko se na širem društvenom planu ne uvaže ove suprotstavljene društvene potrebe sadržane u socijalnoj politici koja će podržavati i čuvati ljudska prava, i istovremeno sagledavati šire uzroke diferencijacije, isključenosti, marginalizacije i deprivacije.

Okretanje ka nostalgičnom ehu zajednice kao koheretnom i kohezivnom kolektivnom entitetu koji će zahvaljujući svojim "prirodnim" svojstvima izaći na kraj sa socijalnim problemima različitog tipa, zamagljuje realne odnose dominacije, moći i pitanja nejednakе raspodele materijalnih dobara koje dovode do oštре društvene polarizacije¹. Raspodela moći i dominacije koristi pojам zajednice pronalazeći joj novo značenje "strategije i oružja" u političkoj borbi.

Razmatranje stvarnih potencijala koncepta zajednice, van trendova socijalne politike koja je proglašava eliksirom² za mnoge društvene bolesti mora kritički

¹ Liberalno shvatanje javne rasprave koje podrazumeva javnost kao mesto ostvarivanja opštег dobra previđa sociologiju otpora koja mora uvažiti da se javnost bilo na nivou lokalnih zajednica ili šireg poretku sastoji od izrazito nejednakih partnera i sugrađana koji mogu biti potencijalno izloženi prinudi i kritički raspoloženi usled nemoći koju izaziva nejednakost (Fraser, 1997)

² Toni Bler proglašava 1998 godine da "zajednica definiše odnos ne samo između nas kao pojedinaca, već između ljudi i društva u kome žive" (McLaughlin, 2002:90)

osvetliti ograničenja i opasnosti zloupotrebe koncepta, kako u društvenoj praksi, tako i u političkom diskursu.

Raspravljajući o pitanju odnosa zajednice i komunitarizma koji se pojmovno upotrebljavaju kao sinonimi, Alan Turen podvlači razliku između ta dva pojma: dok komunitarizam predstavlja potpunu identifikaciju individua sa nekom zajednicom koja određuje sve aspekte njihovih života i prava, pri čemu se kulturna pripadnost shvata u smislu nacionalnog identiteta, a različite populacije imaju osećanje inferiornosti i zavisnosti; zajednica (uspostavljanje zajedništva), međutim, predstavlja reakciju na takve uslove i odbacivanje statusa žrtve manjina, i oni koji su bili isključeni i loše situirani, stoga, zahtevaju kvalitativno novu definiciju sebe (Touraine 2005:321 prema Golubović, 2007). Zajednica ne treba, i ne može da bude definisana u smislu "identiteta" kao ideološke konstrukcije, već zahteva prelaz ka afirmaciji individualnih identiteta u univerzalističkoj perspektivi koja će pak, biti shvaćena kao kombinovanje različitih načina modernizacije kroz personalne i kolektivne kulturne projekte.

ZAJEDNICA U PREVENCICI KRIMINALA – PREPORUKE EVROPSKE KOMISIJE

Kao što je u uvodu rečeno pomeranje koncepa "države blagostanja" ka "društvu blagostanja" podrazumeva prevazilaženje tradicionalnih hijerarhijskih struktura uvođenjem horizontalnih mrežnih struktura, pri čemu uloga zajednice postaje značajna u organizaciji društvene prakse na lokalnom nivou. Smernice Evropske komisije³ i preporuke za uključivanje zajednice u prevenciju kriminala zahtevaju da se društveno-ekonomski istraživanja fokusiraju na pitanja javne politike sa osrvtom na praksu i primenu dimenzija zajednice i njenih mogućnosti u rešavanju važnih društvenih problema. Ovaj proces se može smatrati međunarodnim fenomenom, kao reakcija na "rasprostranjeni strah" (od kriminala) u okolnostima "očigledne iscrpljenosti kapaciteta tradicionalnih pravosudnih agencija za kontrolu kriminala" i "širenja paradigmatičnih promena u prirodi odnosa između države i njenih građana, kao i između državnih organa (Gilling, 1997). Konstrukt zajednice se široko koristi da izrazi nove oblike osnovnog interesa i to uvođenjem pojmoveva kao što su, "lekovitost zajednice", "arhitektura zajednice" (videti Crawford 1997: 44).

Kada je reč o prevenciji kriminala, posebno u velikim gradovima, zajednica se pojavljuje kao potencijalno jezgro u posredovanju i prevazilaženju globalnih i lokalnih uzroka kriminala, kao i mogućnosti posredovanja između žrtve i

³ EUROPEAN COMMISSION Directorate-General for Research 2007 Citizen and Governance in a knowledge-based society EUR 22413 EN EU RESEARCH ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES Insecurities in European Cities. Crime-Related Fears Within the Context of New Anxieties and Community-Based Crime Prevention INSECFinal report HPSE-CT-2001-00052

počinioca. Zajednica i njena uloga u prevenciji kriminala povezani su sa uvidom u postojanje državnih ograničenja u borbi protiv kriminala i kontroli zločina, i činjenicom da to nije samo pitanje policije, već društva u celini, koje treba da bude posredovano interesima i zalaganjem građana u njihovoj neposrednoj i bliskoj okolini – lokalnoj zajednici. Policija i zajednica treba da dele zadatku preventivne kontrole kriminala. Strah od gradskog kriminala iziskuje povezivanje zaštite sa samozaštitom, makar u određenom stepenu.

Preporuke Evropske komisije zasnivaju se na zaključku da struktuirano poznavanje interaktivnih procesa između pojedinaca i okruženja pomaže u identifikovanju i klasifikovanju ranjivosti specifičnih urbanih područja, kao i obrazaca ponašanja (potencijalnih) prestupnika i (potencijalnih) žrtava, između ostalog, i na osnovu ritmova svakodnevnog života, privlačnosti ciljeva zajednice i prisustva/odsustva društvene kontrole. Kada su ovi procesi poznati moguće je razviti preventivne strategije protiv kriminala. Dakle, sprečavanje kriminala koristi društveno-prostorne dimenzije zajednice u mnogim svojim aspektima.

Ukupna vrednost ovog pristupa je, prema mišljenju eksperata Evropske komisije, višestruka. Na makro nivou, problem se sagledava kao jačanje lokalnih samouprava u zaštiti dobropitosti građana u kombinaciji sa tradicionalnim pristupom, što znači povezivanje socijalne i policijske kontrole u borbi sa gradskim kriminalom. Zajednica i prevencija kriminala smatra se delom opštijeg preventivnog uključivanja zajednice u poboljšanju održivosti i unepređivanja društvenih uslova ljudi koji u njoj žive. Stoga je, posebna pažnja posvećena gradskim lokacijama koje pate od ozbiljnih socijalnih problema. Društveni uslovi i bezbednosni problemi marginalizovanih ljudi su bili od posebnog značaja u evropskom istraživačkom projektu, jer se pošlo od pretpostavke da se dosta zna o strahovima ljudi u vezi sa kriminalom, ali o neljudskosti u njihovim zajednicama se zna veoma malo, kao i o strahovima u vezi sa zajednicom koja ih okružuje. Procene ispitanika treba da služe razvijanju predloga za bezbednost u vezi sa programima prevencije i reorganizacije naselja uz pomoć onih koji su pogodjeni lošim uslovima.

U zaključku okvirnog plana Evropske komisije o uključivanju zajednice u proces bezbednosti i prevencije kriminala ističe se da je jedna od osnovnih pretpostavki o inicijativi zajednice zasnovana na ideji da visok nivo kriminala stoji u vezi sa niskim nivoima komunalne kohezije društvenog poretka. Posledice se odnose na kriminal i strah od kriminala koji imaju zajedničke korene: zločin i pad društvenosti. Ideja je da se ovim putem ponovo uspostavi socijalna stabilnost pomoću zajednice i podstaknu uspavani kapaciteti (uspavani "lokalni kapital") u integraciji stanovnika. U ovom slučaju, u cilju prevencije kriminala odgovornost za zajednicu se preuzima demonstriranjem pažnje i spremnosti da se interveniše u znak podrške zajedničkim vrednostima građana koje će doprineti očuvanju društvenog poretka i time odvratiti kriminal kroz procese i oblike onoga što se može nazvati – "izgradnja zajednice".

Inicijative proizlaze iz zajednice i njene raznovrsne javnosti, dobrovoljnih i privatnih organizacija koje polaze od "rešenja zajednice" i predstavljaju deo holističkog pristupa koji razume svakodnevni kriminal i srodne pojave u lokalnom kontekstu rešavajući ga lokalnim resursima. Zvanična politika treba da bude obogaćena ovim lokalnim pristupima i programima koji će se približiti realnim i razuđenim društvenim praksama.

Koliko je reč o stvarnim potencijalima ili samo o političkoj retorici koja traga za rešenjima koja treba da budu zamena za "pad društvenosi i društvene kohezije" kao i neuspeha isključivo državne i policijske kontrole kriminala, posebno na pojedinim urbanim lokalitetima, može se razmatrati sa stanovišta strukturnog elementa pojma zajednice, a to su socijalne mreže.

SOCIJALNE MREŽE

Tri aspekta odnosa snaga u zajednici potiču iz društvene mreže kao stožernog elementa zajednice. Društvena mreža određuje tipične oblike ponašanja, uspostavlja društvene norme, i na kraju, učesnici osmišljavaju društvene sankcije za održavanje i ispunjavanje tih normi. Tip zajednice (tradicionalna, lokalna, stručna) zavisiće od vrste preovlađujućeg zajedničkog odnosa, pri čemu pojedinac može istovremeno, i u različitom opsegu učestvovati u različitim tipovima zajednice (Tyler, 2006:26).

Postoji obilje teorijski i istraživačkih opservacija na temu susedskih urbanih zajednica kao kohezivnih društvenih mreža koje razvijaju visok nivo neformalne socijalne kontrole u suzbijanju kriminalnih aktivnosti⁴. Međutim, istraživanja su pokazala da organska zajednica može da podržava kriminalne vrednosti. Vrednosti koje se dele u zajednici mogu služiti osnaživanju van-

⁴ Dok su rana urbana istraživanja često isticala ulogu anonimnosti kao uzroka labavih socijalnih mreža i predodređenost urbanih naselja za "društvenu dezorganizovanost" (Park 1925; Show i McKay, 1969), naknadna istraživanja u ovoj tradiciji su direktnije istakla temeljni značaj društvenog organizovanja za efikasnost zajednica sa urbanim socijalnim mrežama. U pionirskom članku (Kasarda i Janowitz, 1974) su razvili "sistemske" model socijalne dinamike zajednice u kojoj su blisko prijateljstvo i srodstvo sagledani kao ukorenjeni i povezani u stambenu stabilnost, pri čemu se hipotezira značaj i snaga susedstva (Kasarda i Janowitz, 1974; Sampson 1988). Oslabljene tradicionalne socijalne veze u gradovima jačaju svoju posredničku ulogu u prevazilaženju strukturalnih nedostataka, sa jedne strane, i kapaciteta zajednice za neformalnu društvenu kontrolu, sa druge strane, preko uspostavljanja gradskih socijalnih mreža kao nove socijalne infrastrukture. Kroz tako uspostavljenu socijalnu infrastrukturu gradske zajednice realizuju potencijal za samo-regulaciju. U sistemskom prikazu, snaga i povećanje gustine mreže povećavaju kapacitet zajednice za efikasnu neformalnu kontrolu, prevalenciju, gustinu mreža srodstva, prijateljstva i poznanstva i stepen učešća u organizovanju zajednice. Ovi faktori doprinose pojavi socijalne kohezije (tj. solidarnosti i međusobnog poverenju između stanovnika u zajednici). Žauzvrat, socijalno kohezivna susedstva promovišu efektivnu neformalnu društvenu kontrolu kriminaliteta. Jednom uspostavljena solidarnost i međusobno poverenje kod stanovnika u susedstvu ukorenjeni u gусте i preovlađujuće mreže uvek se mogu aktivirati u naporima društvene kontrole (na pr. praćenje lokalne omladine). Učestvovanje u zajednici i poverenje u efektivnost neformalne socijalne kontrole uskladeno je sa strukturom socijalnih veza.

zakonskih i kriminalnih aktivnosti (Hobbs 1988; Robins 1992; Potres, 1998; Walklate i Evans, 1999;).

Sa druge strane, siromašna gradska područja se tretiraju kao oblasti u kojima preovlađuju nedostatak i nepoštovanje normativnih vrednosti, vlada anomija i odsustvo socijalnih mreža neformalne kontrole što dovodi do obilja socijalne patologije. Ova teza je osporena praksom običnog života u urbanim geto zonama u kojima je utvrđeno bogato prisustvo socijalnih mreža unutar kojih se ljudi međusobno povezuju prema različitim karakteristikama, etničkim, starosnim, ekonomskim (Wilson i Kelling, 1982). U osnovi stereotipa o socijalno disfunkcionalnim, i otuđenim siromašnim gradskim zajednicama stoji pokušaj da se problem nezaposlenosti, siromaštva i društvene i geografske nepokretnosti svede na neadekvatnost društvenih mreža i nepoštovanje društvenih normi, čime se odgovornost za njihov nepovoljni ekonomski i društveni status prebacuje na stanovnike ovih nedostatnih zajednica. U skladu sa tom tezom, podsticanje i revitalizacija organske zajednice postaje centralna preporuka socijalne politike koja predstavlja "zabluđu jer zamjenjuje himeru mnoštva zajednica jedinim fiksnim entitetom čineći osnovu konvencionalnog jezika komunitarizma i multikulturalizma" (Young, 2001).

Rekonstrukcija zajednice kao najefikasnije sredstvo u borbi protiv kriminala i unapređenja društvenih performansi na lokalnom nivou zasnovana je na prepostavkama o niskoj stopi kriminaliteta u organskim zajednicama što se pokazalo kao netačno jer postoje čvrste zajednice u kojima se promovišu antidruštvene vrednosti, kao i labave zajednice sa niskom stopom kriminaliteta. Druga prepostavka o nerazvijenim društvenim mrežama u siromašnim gradskim oblastima koje su usled toga društveno anomične i socijalno patološke, takođe, nije potvrđena, jer studije o uticaju susedskih društvenih mreža nisu dosledno izvedene kada je u pitanju pozitivan uticaj mreža na smanjenje stope kriminaliteta, niti su mreže, kao element strukturnih karakteristika okruženja prikazane kao posrednik sa značajanim i neupitnim uticajem na kriminalitet (Browning et al., 2000).

Moralizatorsko i vrednosno poimanje zajednice previđa realna svojstva koje zajednice i u njima uspostavljene socijalne mreže mogu imati i na taj način postaju ideološki konstrukt koji ne samo da su neupotrebljivi sa stanovišta adekvatne socijalne politike, već mogu prikrivati različite oblike društvene nejednakosti, hijerarhije, autoritarnosti i produkovati socijalnu isključenost.

U kritičkom osvrtu na teoriju Džona Brejtvaита (John Braithwaite)⁵, Džok Jong (Jock Young, 2001) razmatra bazične elemente njegove teorije reintegrativnog stida (theory of reintegrative shaming, 1989) koji se odnose na značaj koncepta zajednice kao strategije socijalne politike sračunate na podizanje

⁵ Crime, Shame and Reintegration

kolektivnih kapaciteta u rešavanju problema kriminaliteta, kao i razvijanja društvenih performansi. On prihvata važnost i odaje priznanje doprinosu ove teorije navodeći značaj inkluzionističkog pristupa⁶ koji podržava reafirmaciju nasuprot odbacivanju, usklađivanje neformalnih normi zajednice sa značajem državne intervencije, "podržavanje sinergije" između neformalne baze i krivičnog pravosudnog sistema, kao i potrebu za uspostavljanjem konsenzusa između različitih zajednica uz istovremenu odbranu tolerantnosti koja podstiče raznolikosti, podržava dijalog, komunikaciju, poštovanje, a obacuje stigmu, isključivanje i demonizaciju.

Ipak, treba uvažiti činjenicu da se svaki od ovih elemenata menja u kontekstu kasne modernosti čije karakteristike ne mogu biti svedene na "predmoderni partikularizam" ili veštački stvorenu zajednicu koja će biti "akt političke volje" (Hofman, 1996)

ZAKLJUČAK - DRUŠTVENA ZAJEDNICA IZMEĐU UKLJUČENOSTI I ISKLJUČENOSTI

Kada je reč o kriminalu i različitim mogućnostima tretiranja kriminala sa stanovišta lokalne zajednice, u skladu sa razmatranim ograničenjima, čini se prihvatljivim stav Evropske komisije da zajednica pruža regulatorne elemente (zona podzakonskih akata, građevinskih propisa), strukturne elemente (stambena distribucija i segregacija stanovnika koji žive i rade u zonama), prostorne elemenate (parkovi, javna mesta, saobraćajni sistemi), kao i elemetne servisnih usluga (socijalne službe, službe bezbednosti, postrojenja za preradu droge, erije prostitutki) o kojima se može odlučivati u vezi sa suzbijanjem kriminala. Promena jednog ili više ovih elemenata može da promeni situaciju kriminala u pravcu smanjivanja, povećanja, raseljavanja itd.

Suštinska uloga zajednice u sprečavanju kriminala može da razmotri sve ove elemente kao deo svojih programa, ili barem u okviru svojih programa. U praksi, je teško, ako ne i nemoguće preoblikovati osnovne strukture zajednice zarad javne bezbednosti. Neki od ovih elemenata, međutim, i to naročito oni koji imaju veze sa urbanizmom ili rekonstrukcijom raseljenih naselja, vredni su temeljnog razmatranja. U kriminologiji ovo predstavlja pristup koji prevenciju kriminala

⁶ Inkluzivna pravična šema socijalne kooperacije podrazumeva da su političke institucije podjednako otvorene za sve osobe, kao i za sve članove pojedinačnih zajednica, u tom smislu da šema obezbeđuje boju zastupljenost manjinskih grupa i onih članova koji su usled socijalnih, fizioloških i drugih razlika u manje povolnjom položaju. Ono što ova šema ne podrazumeva jeste njihova reprezentovanost prema kriterijumu etičke ili religijske doktrine koju članovi zastupaju. Takođe, princip jednakog članstva ne implicira striktno jednaku distribuciju prihoda i bogatstva, ali zato sadrži nužnost opravdanja nejednakih raspodela (Sledeček, 2008)

vidi kroz dizajn životne sredine. Oblikovanje i organizovanje fizičkog okruženja se sagledava kao put ka smanjenju prilika i mogućnosti za kriminal.

Polazna tačka ovog pristupa predstavljena je u dizajniranju modernih gradova pokušajem da se zločin "dizajniranjem van" očisti iz gradskih prostora ("odbranjuv prostor" videti: *Newman* 1972). U međuvremenu kriminolozi su preciznije pristupili razvoju "kriminologije okoline", na osnovu vrlo različitih teorijskih pristupa, kao što je ljudska ekologija, društvena geografija, ekologija i psihologija ponašanja i životne sredine. Zapaženo je da ljudi "odlučuju o obliku, reaguju na njega i menjaju ono što ih okružuje, ali su u tome ograničeni organizacijom i postojećom režijom svog okruženja, (Brantingham i Brantingham, 1998:27). Vrlo bliski ovom modelu su "model rutinske aktivnosti" i "teorija strukture prilika", kao i "teorija životnog stila" koji služe kao osnova za ono što se zove "situaciono sprečavanje kriminala" (Clarke, 1995). U svakom od ovih pristupa nalaze se dva centralna elementa, a to su prostor i vreme koji usmeravaju aktivnosti ljudi, ali i činjenica da ljudske aktivnosti povratno oblikuju i menjaju prostor u skladu sa potrebama onih koji ih koriste. U tom smislu bi se zajednica i njena uloga mogle sagledati prevashodno kroz interakciju elemenata ljudske aktivnosti i prostora, te bi životni prostor bio kreiran u cilju ostvarivanja optimalnih uslova života prema meri potreba svakodnevног života. Uloga i značaj zajednice sastojao bi se u definisanju tih potreba u skladu sa lokalnim potrebama i aktivnom učešću u dijalogu i donošenju odluka, kao i saradnjom sa širim društvenim okruženjem.

Zajednica je mreža odnosa između grupa i pojedinaca koja je prožeta njihovim međusobnim uticajem (Jenkins i Thorburn, 2003). Odnosi između društvenih subjekata često unakrsno jačaju jedan drugog (ne samo u interakciji jedan na jedan, već i kao lanac individualnih odnosa). Sa druge strane, postoji neophodna mera posvećenosti skupu zajedničkih vrednosti, normi, i značenja, kao i deljenje zajedničke istorije i identiteta - ukratko, opredeljenost za određenu kulturu. I pored konstatacija pojedinih autora (Zablocki prema Etzioni, 1996) da je u savremenim društвима ostalo malo zajednica koje zadovoljavaju ove uslove (društvo čine fizička lica bez zajedničkih spona i vrednosti), mnogi društveni subjekti, čak i u velikim gradovima odgovaraju gore navedenoj definiciji. Potrebe zajednice nisu samo lokalnog ili stambenog karaktera, a definicija isključuje interesne grupe koje, po pravilu ne mogu da čine zajednicu jer ne dele afektivne veze ili kulturne i etičke modele. Međutim, čak i "istinske" zajednice mogu biti nepravedne i podsticati nepravdu, njihov eksluzivizam može biti neprijateljski okrenut ka onima koji su izvan zajednice što može rezultirati tlačenjem i eksploracijom. Iako je po mišljenju Dženksinsa (Jenkins i Thorburn, 2003) zajednica daleko od nestajanja nameće se pitanje šta čini njenu suštinu u dobu pozognog kapitalizma.

Era postmoderne u kojoj nestaju meta-narativi sa dominantnim društvenim značenjem dovodi do dileme da li još uvek postoji suštinska zajednica. Dok se

ona na opštem nivou rastače, na partikularnim nivoima umnožava se broj jakih asertativnih zajednica sa različitim namenama i motivima.

Atraktivnost pojma zajednice objedinjuje i prevazilazi uspostavljeni establišment političkih stranaka, ali se pojavljuje kao pojam očišćen od bilo kakve negativne konotacije - pojednostavljen u naivnosti, čistoti i vrlini (Crawford, 1997:153). Zajednica postaje nedostajući, ali prižeљkivani deo stvarnosti kojoj nedostaje koherentnost, ali istovremeno se pojavljuje i u vidu retorike koja proizvodi dominaciju jedne društvene grupe nad drugom kao ključni instrument socijalne isključenosti. Pokušaj da se masivne promene u centralnim društvenim oblastima (porodica, rad i pa i sama zajednica) reše revitalizacijom koncepta zajednice problematizovan je činjenicom da lokalitet može biti u suprotnosti sa dominantnim političkim stavovima, kao i da antidruštvene vrednosti mogu biti dominantni aspekt društvene zajednice. Pojačano traganje za zajednicom je posledica modernog kapitalizma koji je ojačao vrednost mesta (teritorijalnost), čežnju za emocionalnošću koja je nestala u neizvesnoj fleksibilnosti radnih mesta, promeni stanovanja, u površnosti timskog rada u kome preovlađuje kompeticija, a nedostaju poverenje, predanosti i lojalnost. Potraga za dubljim značenjem povezanosti pojavljuje se kao motiv nostalgičnog traganja za sigurnošću i izgubljenom toplinom, kao odbrana od konfuzije i dislokacija.

Međutim, "upotreba 'mi' postaje i čin samo-zaštite, želja za zajednicom je defanizivna, često izražena kao odbijanje imigranata ili drugih društvenih autsajdera da stvarajući zidove komunalne arhitekture ispolje otpor protiv neprijateljskog ekonomskog poretka (Young, 2001). Trenutna politika ovu želju procenjuje kao cilj slabih, defavorizovanih postavljajući koncept zajednice kao deo političkog programa koji namenjen društveno isključenim – politički i ideološki imaginarijum koji nema osnove u društvenoj stvarnosti i koji potencira njihovu isključenost.

Kada je reč o zajednici kasnog kapitalizma - postmodernoj zajednici, ona sadrži aspekt modernosti u kome pojam zajednice referira na povezanost ljudi koji pripadaju istom lokalnom okruženju i pojavljuje se kao kontrast kompleksnom industrializovanom i urbanom okruženju. Sa druge strane, potrebno je u njoj razviti potencijal zajednice iz doba renesanse⁷ – doba kada ona postaje relacija između ljudi koji su spoznali novo značenje sopstva (selfa). Stečena svest o sopstvu, njegov razvoj i relacija sa drugim ljudima determinišu socijalno zajedništvo i identitet. Povezujući ova dva svojstva, postmodernu zajednicu možemo sagledati kao mrežni socijalni entitet u okviru kojeg se, individue svesne sebe, svojih prava, odgovornosti i interesa povezuju na principu dobre volje, kako unutar grupe, tako i između grupa.

⁷ U periodu renesanse XXV i XXVI veku, trgovački sloj jača i stiče novu svest o sebi i drugima. Upotreba pojma zajednice pomera se na odnose među ljudima i može uključivati zajedničko vlasništvo, socijalnu povezanost ili zajednički identitet (Tyler, 2006:22).

Pronalaženje i uvažavanje zajedničkih interesa, smanjuje potrebu za vertikalnim hijerarhijskim izvorima kontrole, bilo da je ona interna (tradicionalna zajednica) ili spoljna (moderna organizacija), a zajednica kao kolektivitet postaje, u većoj meri mesto slobodnog izbora.

Oprez u vezi entuzijazma "politike trendova" kao što je zajednica zahteva uvažavanje različitih pristupa i teorija, kao i sagledavnaje neposredne prakse i pored osećanja hitnosti da se formuliše pojam koji će biti nova politička formula. Kritički odnos prema upotrebi koncepta zajednice u socijalnoj politici najpre polazi od sumnje da li je zajednica ideološki konstrukt ili je koncept adekvatan i saobražen i aktuelnoj društvenoj stvarnosti, i na kraju koje su to potrebe društvenog života pojedinca koje stoje u fokusu te politike.

LITERATURA

- Alain de Benoist (1994) *Gemeinschaft and Gesellschaft: A sociological view of the decay of modern society*. Vol. 34, *Mankind Quarterly*, 04-01, pp 263
- Anderson, Benedict. (1983) *Imagined Communities: Reflections on the Origin and Spread of Nationalism*. London: Verso.
- Brantingham, P. J. and Brantingham, P. L. (1998) Environmental Criminology: From Theory to Urban Planning Practice. In: *Studies on Crime and Crime Prevention* 7, No. 1, pp.31 -60.
- Bjelohradski, Vaclav.(1999) Antinomije globalizacije – prosvećeno društvo 2000, *Časopis za književnost i kulturu i društvena pitanja*: Preuzeto iz: Václav Belohradsky, Antinomie globalizace - vzdelanostní spole~nost 2000., iz: Eseje o nedávné minulosti blízké budoucnosti, G plus G, Praha 1999
- Browning R.Christopher, Dietz, Robert, Feinberg L. Seth (2000) "Negative" Social Capital and Urban Crime:A Negotiated Coexistence Perspective, URAI Working Paper No. 00-07, November
- Carson, W.G.Emertius (2004) Community, Cohesive Capital and Caution, Victorian Council of Social Services Annual Congress 2004
- Castells, Manuel, (2000) *The Rise of Network Society*, Vol. 1, Blackwell, Malden
- Castells, Manuel, (2007) Communication, Power and Counter-power in the Network Society, *International Journal of Communication* 1 (2007), Available at <http://ijoc.org>
- Crawford, Adam (1997), *The Local Governance of Crime*. Oxford: Oxford University Press
- EUROPEAN COMMISSION Directorate-General for Research (2007) Citizen and Governance in a knowledge-based society EUR 22413 EN EU RESEARCH ON SOCIAL SCIENCES AND HUMANITIES Insecurities in European Cities. Crime-Related Fears Within the Context of New Anxieties

and Community-Based Crime Prevention INSECFinal report HPSE-CT-2001-00052

- Fraser, Nency (2000) Rethinking Recognition, *New Left Review*, 2/3, pp.107-120
- Giddens, Anthony (1991) *Modernity and Self-Identity*. Cambridge, MA: Polity
- Golubović, Zagorka (2008) Preobražaj pojedinca i države, Komentari na razmatranje A. Tourainea u knjizi *Un nouveau paradigme pour comprendre le monde aujourd'hui*, Fayard, 2005. *Republika*, Br 430-431, 1-30 jun 2008
- Halbwachs, Maurice. (1980) *The Collective Memory*. New York: Harper & Row.
- Hobsbawm, Eric (1996), 'The Cult of Identity Politics', *New Left Review* 217, pp.38-47
- Jenkins, Henry and Thorburn, David. (2003) Are Virtual and Democratic Communities Feasible? Massachusetts Institute of Technology, pp.85-100
- Kellner, Daglas (1998) Globalization and the Postmodern Turn, in: *Globalization and Europe: Theoretical and Empirical Investigations*, Pinter, London and Washington
- Lhumann, Niklas. 1995. *Social Systems*, California, Leland Stanford Junior University
- McLaughlin, Eugene (2002) The crisis of the social and the political materialization of community safety. In G. Hughes, E. McLaughlin. and J. Muncie (Eds.), *Crime Prevention and Community Safety*, London, Sage.
- Morgan, James (1991) *Safer Communities: The Local Delivery of Crime Prevention Through the Partnership Approach*. London: Home Office
- Portes, Alejandro, Social Capital: Its Origins and Applications in Modern Sociology *Annual Review of Sociology*, Vol. 24. (1998), pp. 1-24.
- Sekulić, Nada (2002) Postmodernizam i kraj antropologije, *SOCIOLOGIJA*, Vol. XLIV, № 4 str.344-366
- Sladeček, Michal (2008) *Politička zajednica*, Beograd, Filip Višnjić
- Stenson, Kelvin and Robert Sullivan, (2001) *Crime, Risk and Justice: The politics of crime control in liberal democracies*, Willian Publishing, Devon
- Tyler, Richard. (2006) Comprehending Community Returning (to) Communities. *Theory, Culture and Political Practice of the Communal*. Edited by Stefan Herbrechter and Michael Higgins , pp. 21-28(8)
- Walklate, Sandra and Evans, Karen (1999), *Zero Tolerance or Community Tolerance*. Aldershot: Ashgate
- Watss, Michael.(1992) Notes toward a Totality in: *Rewoking Modernity: Capitalisms and Symbolic Discontent*, Rutgers University Press
- Wilson, James and Kelling, George. (1982), 'Broken Windows', *Atlantic Monthly*, March, pp.29-38
- Young, Jock (2001) "Identity, Community and Social Exclusion" in R. Matthews and J. Pitts (eds) *Crime, Disorder and Community Safety*, London: Routledge

A COMMUNITY – BETWEEN INCLUSION AND EXCLUSION

The postmodern era, when meta-narratives with dominant social meaning disappear, brings the dilemma whether essential community still exists. While at a general level it is dissolved, at particular levels the number of strong assertive communities with various purposes and motives multiplies. Caution concerning enthusiasm of the "policy of trends", such as a community, demands follow-up of different approaches and theories, as well as reviewing of direct practice, despite the sense of urgency to formulate a term which would be the new political formula. Critical approach concerning use of the concept of a community in social policy primarily starts with the misgiving of whether a community is an ideological construct or is the concept adequate and in accordance with the current social reality, and finally, which are the needs of the social life of an individual which are in the focus of that policy. Understanding of a community in terms of moral and values allows for real properties which communities and social networks established within them may have, and thus become ideological constructs which are not only unusable from the aspect of adequate social policy, but may hide various forms of social inequality, hierarchy, authoritarianism and may produce social exclusion.

Keywords: Community, communitarianism, late capitalism, social networks, identity